

Interpunkce a grafické symboly

Interpunkční znaménka a jiné nealfanumerické znaky jsou v souladu s principy reprezentace věty na a-rovině reprezentovány samostatným uzlem. Pokud ve větě neplní syntaktickou funkci (kořen souřadné struktury, predikát – viz odd. 4), náleží jim afuny:

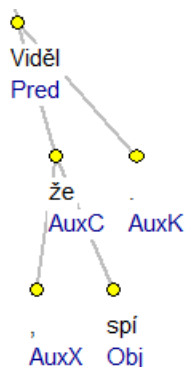
- **AuxX** (čárka),
- **AuxK** (koncová interpunkce: tečka, otazník, vykřičník),
- **AuxG** (ostatní interpunkční a grafické symboly včetně středníku).

Tyto afuny se nikdy nepojí s příponami Co, Ap, P, E.

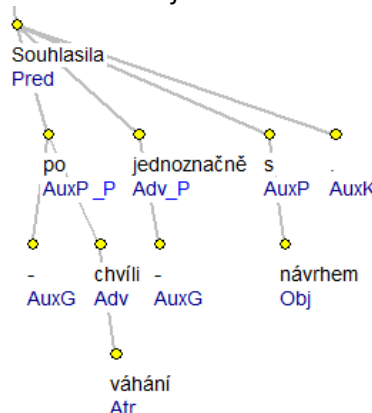
1. Interpunkce jako oddělovač vět, parenteze, souřadně spojených členů

Základní funkcí interpunkce je oddělovat/připojovat slova, věty, vsuvku, souřadně spojené věty. Pokud má interpunkce tuto funkci, visí **na kořenu podstromu, který odděluje/připojuje** (1).

Př. 1: *viděl, že spí*

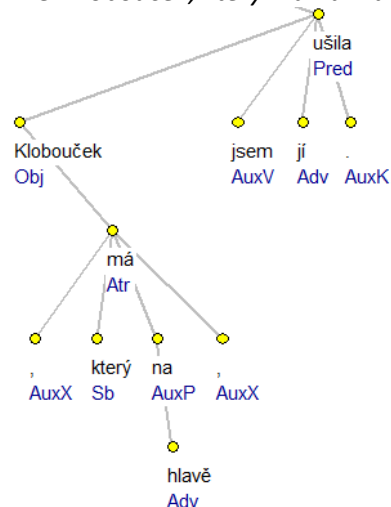
Př. 2: *Souhlasila - po chvíli váhání jednoznačně - s návrhem.*

Je-li připojovaná/oddělovaná část nespojitá, tj. tvoří-li ji více podstromů (např. z důvodu elipsy), pak počáteční oddělovač visí na prvním podstromu, koncový oddělovač na posledním podstromu připojované/oddělované části (2).

1.1 Čárka (příp. pomlčka apod.) oddělující vedlejší větu visí na kořenu této věty, tj. na spojce s funkcí **AuxC** v případě vedlejší věty spojkové (1) nebo obvykle na přísudku u vedlejší věty vztahné (3). Pokud je vedlejší věta vložena, z obou stran oddělená čárkou, visí obě čárky (počáteční i koncová) na kořenu vedlejší věty (3).

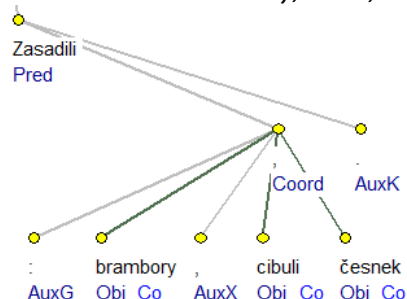
Př. 3: *Klobouček, který má na hlavě, jsem jí ušila.*

1.2 Odděluje-li čárka (závorka, pomlčka apod.) **parentezi**, visí (počáteční i koncový) oddělovač na kořenu parenteze, tj. na uzlu s příponou **_P** (srov. v (7) čárku před *nějakou cestou*). Je-li parenteze nespojitá, tj. tvoří-li ji více podstromů, pak první oddělovač parenteze visí na prvním podstromu, koncový oddělovač parenteze na posledním podstromu (2).

1.3 Dvojtečka uvozující **přímou řeč**, **výčet** visí na kořeni přímé řeči (5), výčtu (4).

Př. 4: *Zasadili: brambory, cibuli, česnek.*

1.4 Čárka (středník, dvojtečka, pomlčka ap.) oddělující **věty** či **členy spojené souřadně** (v koordinaci nebo apozici) visí na kořenu souřadného spojení (tj. na příslušné koordinační/apoziční spojce s afunem **Coord** nebo **Apos**; (4)). Pokud není užitá žádná souřadící spojka, pak je kořen souřadné struktury oddělující interpunkční znaménko, a to takové, které je poslední v řadě (4); viz odd. 4.1.

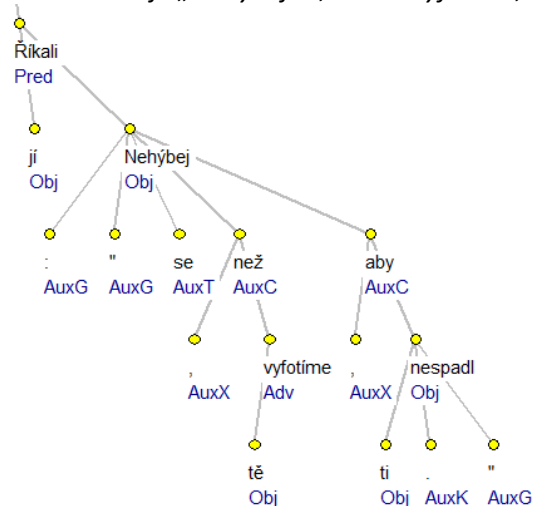
1.5 Dojde-li ke kombinaci více jevů, tj. jedno interpunkční znaménko (nejčastěji čárka) plní více funkcí najednou, pak **homonymní interpunkční znaménko** visí ve stromě **podle** následujících **priorit**, při kolizi, pak „**co nejvýše**“:

1. kořen souřadné struktury s funkcí **Coord/Apos**,
2. interpunkce otevírající vedlejší větu,
3. oddělovač souřadně spojených členů, vět s funkcí **AuxX/AuxG**,
4. interpunkce uzavírající vedlejší větu

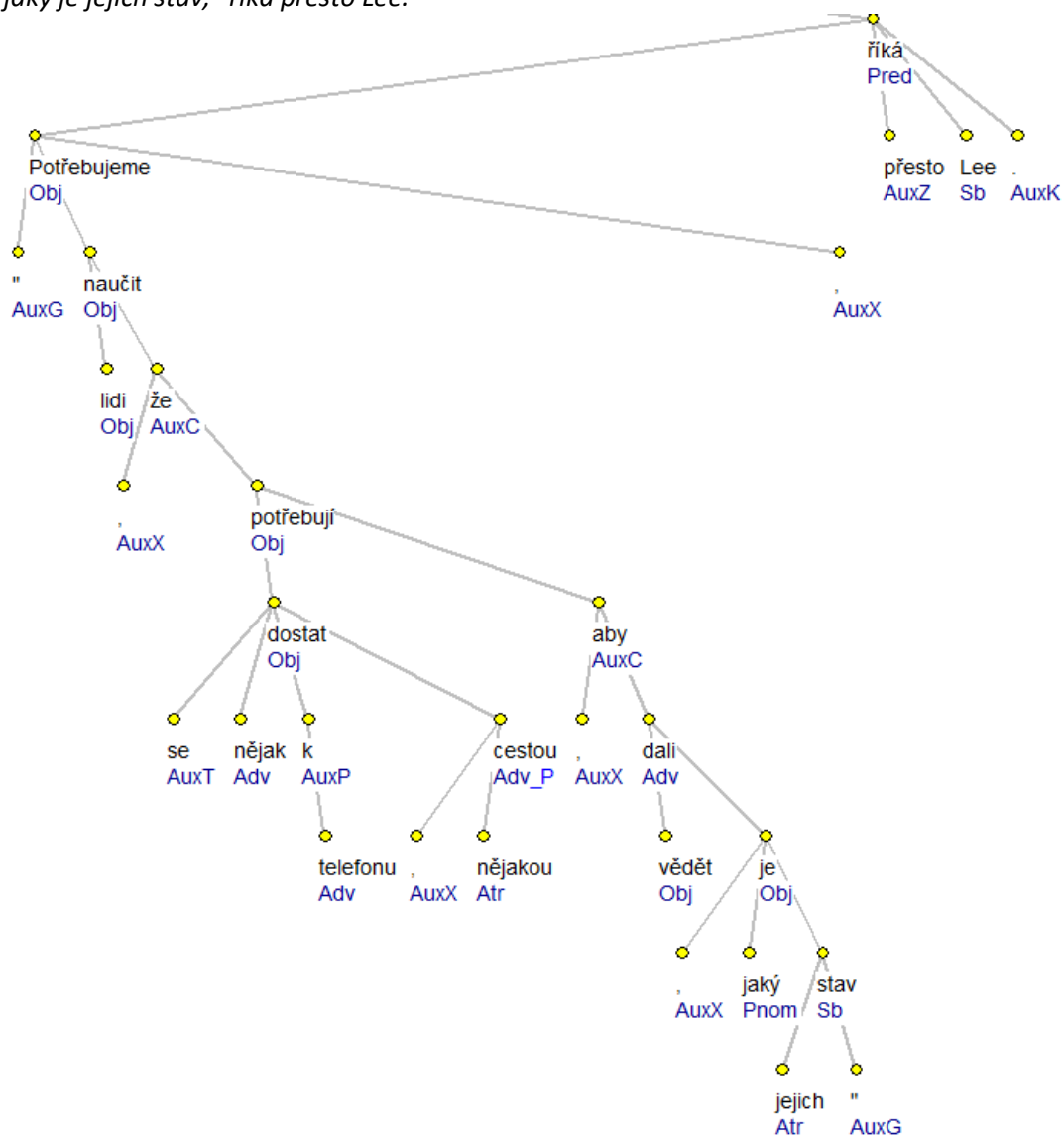
Srov. obr. (5), kde čárka za *vyfotíme* visí jako čárka uvozující následující vedlejší větu, nikoliv jako čárka uzavírající vedlejší větu předcházející. Srov. i v (6) čárku za slovem *stav*, která uzavírá vedlejší větu *jaký je jejich stav* a zároveň odděluje přímou řeč od uvozovací věty; nebo v (6) čárku za *vědět*, která je zachycena jako uvozující vedlejší větu *jaký je jejich stav*; nebo v (7) čárku za *musím*, která je zachycena jako oddělující větu následující hlavní, nikoli jako čárka uzavírající větu vedlejší.

Výjimku představuje **koncová interpunkce**, která má vždy nejmenší prioritu (5); viz dále odd. 2.

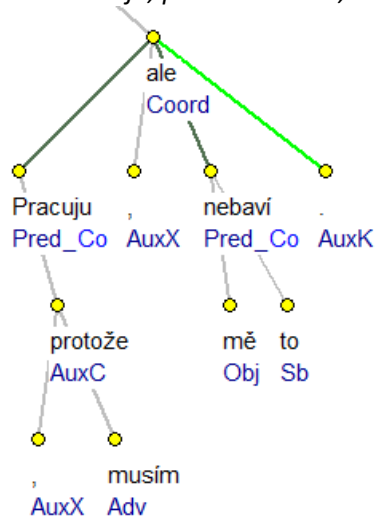
Př. 5: Říkali jí: „Nehýbej se, než tě vyfotíme, aby ti nespádl.“

Př. 6: „Potřebujeme naučit lidi, že se nějak potřebují dostat k telefonu, nějakou cestou, aby dali vědět, jaký je jejich stav,“ říká přesto Lee.

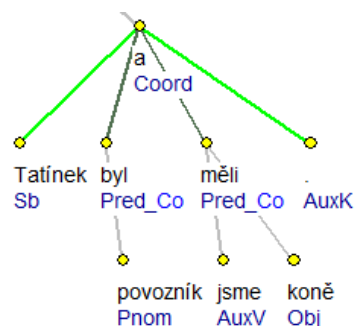
Př. 7: Pracuju, protože musím, ale nebaví mě to.

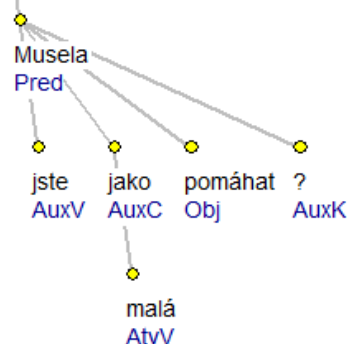
2. Koncová interpunkce

Koncová interpunkce (tečka, otazník, vykřičník) má afun **AuxK** a visí **na kořeni věty**, tj. typicky na uzlu s afunem **Pred**, **Denom**, **Coord** nebo **Apos** (koncová interpunkce nevisí na kořeni stromu **AuxS**). Srov. (10) a (11).

Př. 10: *Tatínek byl povozník a měli jsme koně.*

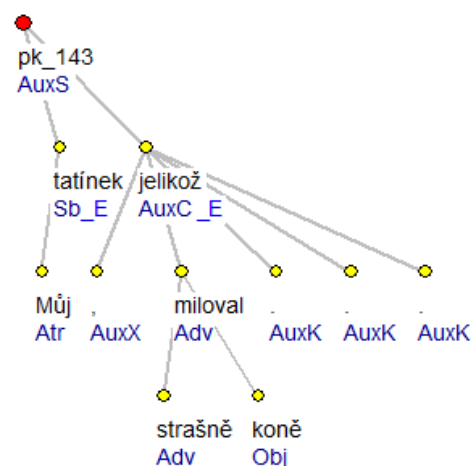

Př. 11: *Musela jste jako malá pomáhat?*

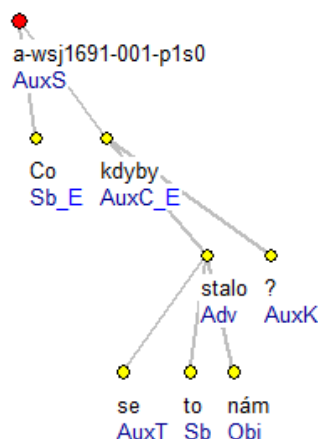

Má-li věta **více kořenů** (typicky v případě elidovaného predikátu) visí koncová interpunkce **na** slovosledně **posledním z nich** (12), (13), (14).

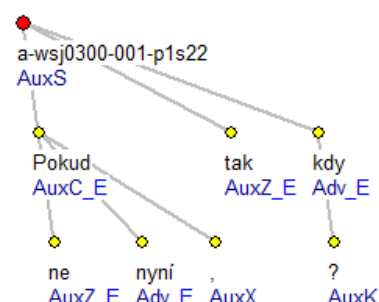
Př. 12: *Můj tatínek, jelikož strašně miloval koně...*

Př. 13: *Co kdyby se to stalo nám?*

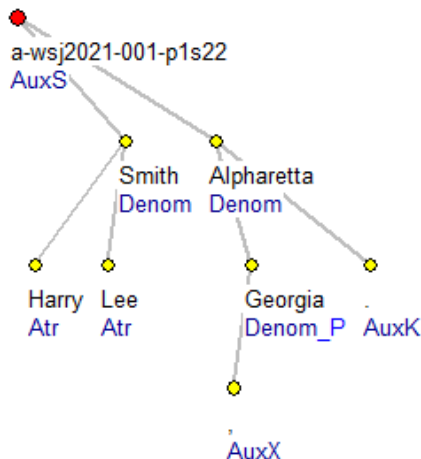

Př. 14: *Pokud ne nyní, tak kdy?*

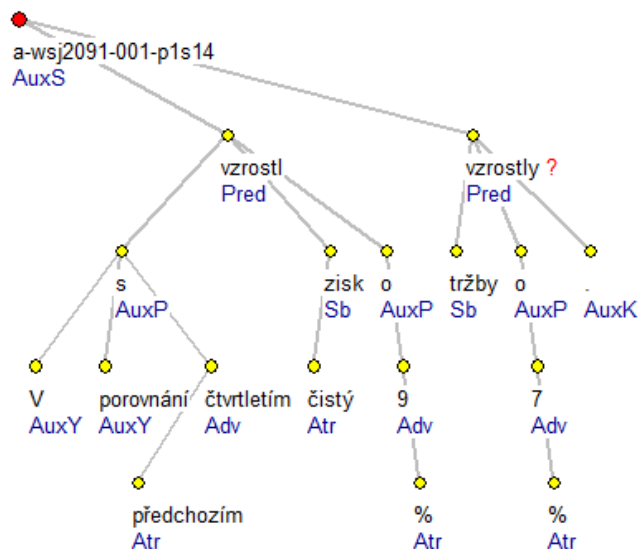

Pravidlo o interpunkci na posledním kořeni platí i v nestandardních případech, kdy více kořenů je důsledkem chybějící interpunkce, či špatné segmentace; (15) a (16).

Př. 15: *Harry Lee Smith Alpharetta, Georgia.*

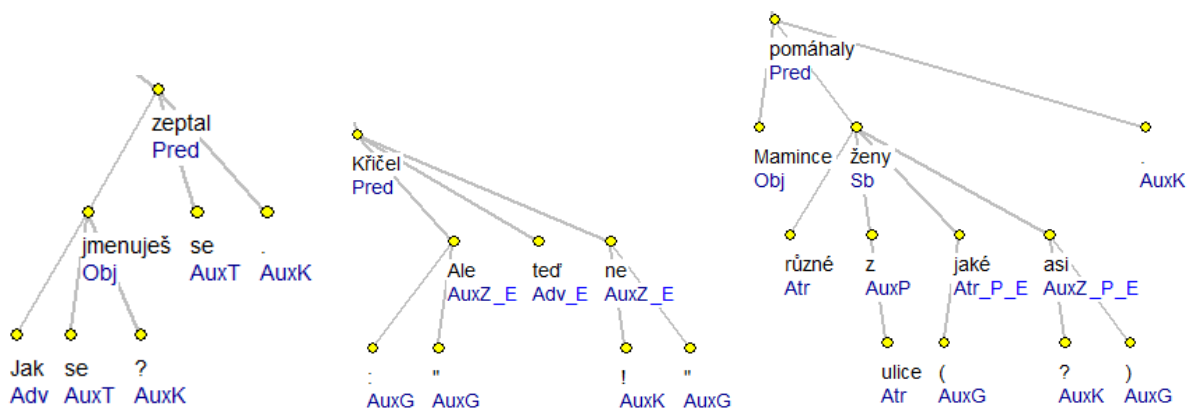
Př. 16: V porovnání s předchozím čtvrtletím vzrostl čistý zisk o 9 % tržby vzrostly o 7 %.

Stejná pravidla platí i **pro koncovou interpunkci vět vnořených do věty základní**, tj. zejména v případě přímé řeči (17), (18), případně vsuvky (19).

Př. 17: Jak se jmenuješ? zeptal se. **Př. 18:** Křičel: „Ale teď ne!“

Př. 19: Mamince pomáhaly různé ženy z ulice (jaké asi?).

Pozor! Jako koncovou interpunkci anotujeme výhradně **tečku, trojtečku, otazník a vykřičník**. Jiné nealfanumerické znaky na konci věty (pomlčky, závorky apod.) mají afun AuxG, nikoli AuxK (20).

Př. 20: Detroit -

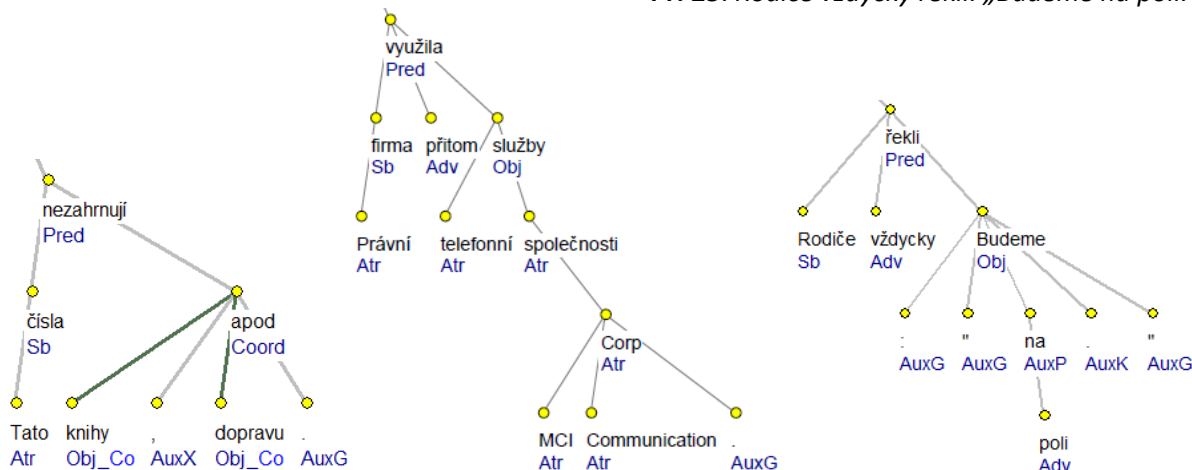

Koncová interpunkce má v případě vícefunkčního užití **nejmenší váhu**, a to např. v případech, kdy je na konci věty zkratka, řadová číslovka zakončená tečkou (21) a (22) (viz 4.3), nebo kdy je tečka (otazník či vykřičník) zároveň zakončením přímé řeči (23).

Př. 21: *Tato čísla nezahrnují knihy, dopravu apod.*

Př. 22: *Právní firma využila přitom telefonní služby společnosti MCI Communication Corp.*

Př. 23: *Rodiče vždycky řekli: „Budeme na poli.“*

Pozn.: Přímou řeč chápeme formálně vzhledem k rozkolísanému používání uvozovek v textech.

Na kořen věty věšíme koncovou interpunkci ve větách typu:

"V současné době je velký zmatek ohledně času," říká Howard Bloom.

Howard Bloom říká, že v současné době je velký zmatek ohledně času.

"V současné době je velký zmatek ohledně času."

[Howard Bloom říká: "Dříve to bylo snadné."] *V současné době je velký zmatek ohledně času."*

Na kořen přímé řeči věšíme koncovou interpunkci ve větách typu:

Howard Bloom říká: "V současné době je velký zmatek ohledně času."

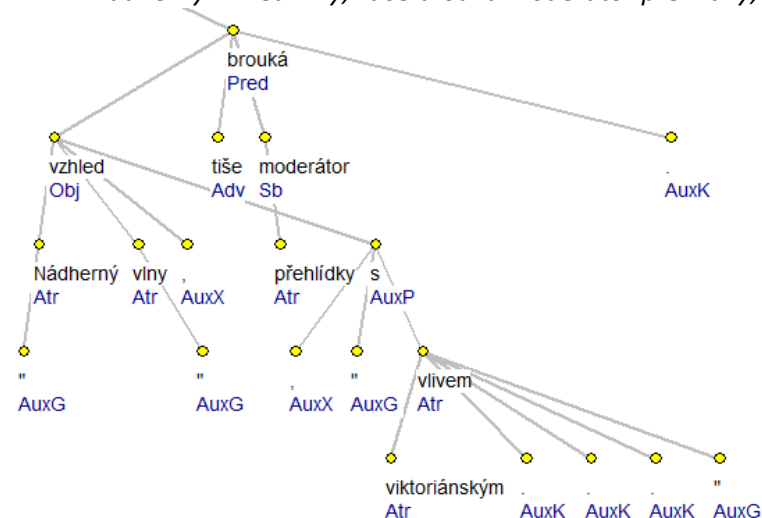
Howard Bloom říká: "V současné době je velký zmatek ohledně času."

Howard Bloom říká: V současné době je velký zmatek ohledně času.

"V současné době," říká Howard Bloom, "je velký zmatek ohledně času."

Pro srovnání zakončení s dvojí interpunkcí: trojtečka pro přímou řeč a koncová tečka (24).

Př. 24: *"Nádherný vzhled vlny," tiše brouká moderátor přehlídky, "s viktoriánským vlivem...."*

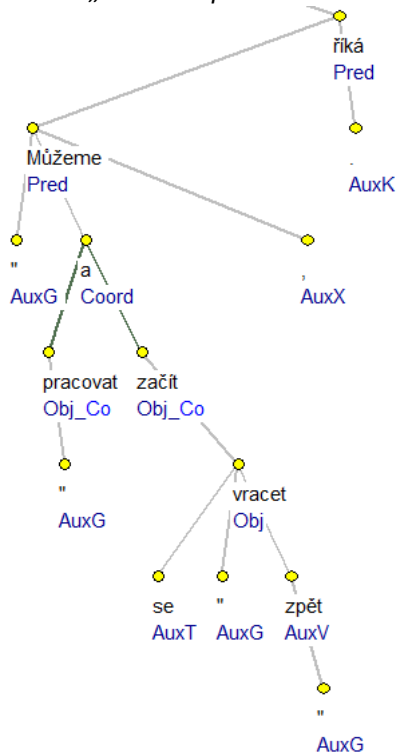

Pozor! Tečka, otazník, vykřičník mají afun **AuxK** pouze ve funkci koncové interpunkce. V jiné funkci mají afun **AuxG**. Srov. např. odd. 4.3

3. Text v uvozovkách

Uvozovky mají afun $AuxG$. Část věty v uvozovkách nemusí tvořit souvislý podstrom – proto zavádíme jednoduché pravidlo: **otvírací uvozovky visí na prvním slově** v uvozovkách, **zavírací uvozovky visí na posledním slově** (nikoli např. čárce) v uvozovkách (30).

Př. 30: „Můžeme pracovat“ a začít se „vracet zpět,“ říká.

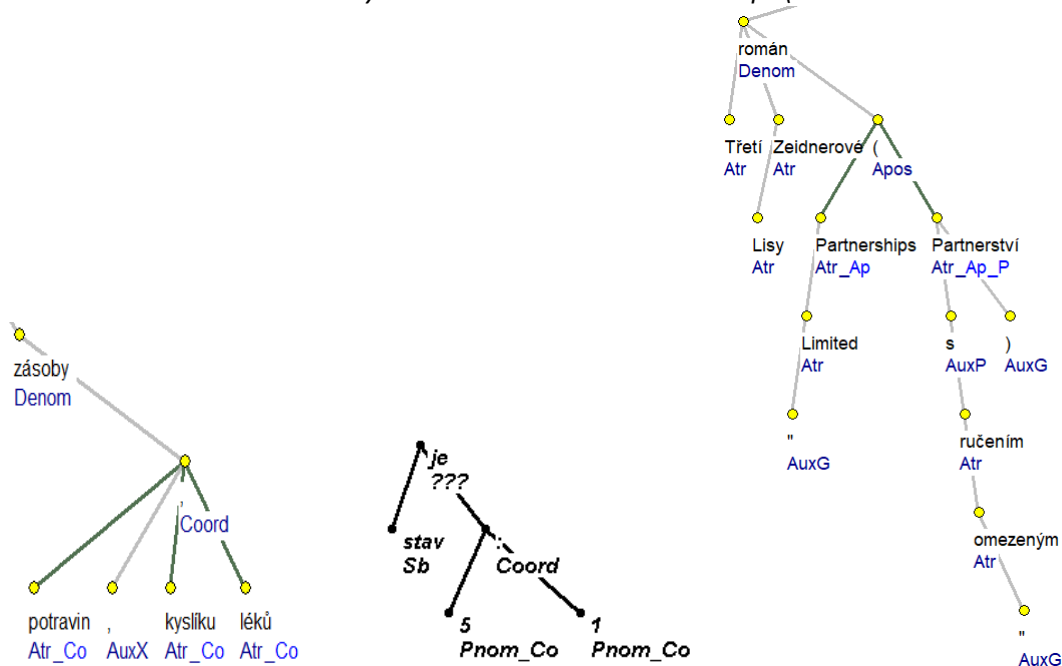
4. Jiné/další funkce interpunkčních znamének

4.1 Interpunkce jako kořen souřadné struktury

V případě asyndetického souřadného spojení se kořenem souřadného spojení stává užitě interpunkční znaménko, a to takové, které je poslední v řadě, pokud je jich více (35), (36). V určitých kontextech (překlad, vysvětlení zkratky) může být kořenem souřadné (apoziční) struktury také levá závorka, tj. má funkci *Apos* (37).

Př. 35: zásoby potravin, kyslíku, léků Př. 36: stav je 5:1

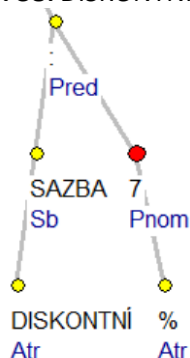
Př. 37: Třetí román Lisy Zeidnerové "Limited Partnerships (Partnerství s ručením omezeným)"

4.2 Interpunkce jako predikát

Dvojtečka, případně též pomlčka, mohou být v konstrukcích, které lze chápat jako věty s přísudkem jmenným, ve kterých však je spona *být* nahrazena interpunkcí (př. *mladost – radost*), zachyceny jako predikát (spona) s afunem *Pred* (38).

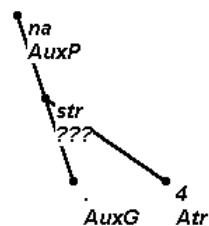
Př. 38: DISKONTNÍ SAZBA: 7%

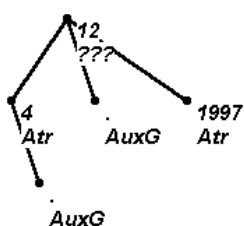
4.3 Tečka za zkratkou a řadovou číslovkou

Tečka za zkratkou nebo řadovou číslovkou má *AuxG* a visí přímo na uzlu reprezentujícím zkratku (39), číslovku (40).

Př. 39: na str. 4

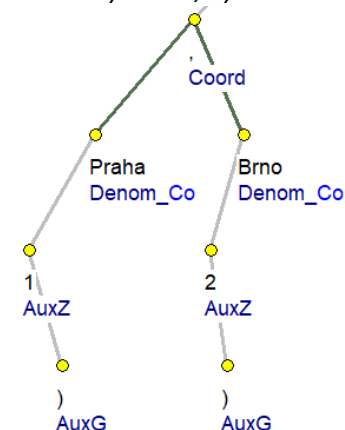
Př. 40: 4. 12. 1997

4.4 Pravá závorka v číslovaném/abecedním seznamu

Pravá závorka svorkující položky v číslovaném či abecedním seznamu má afun *AuxG* a visí na čísle/písmenu abecedy, které má funkci *AuxZ* (na t-rovině *PREC*), jde o číslem/písmenem zapsaná výrazy zaprvé, zadruhé, za a, za bé apod. (41)

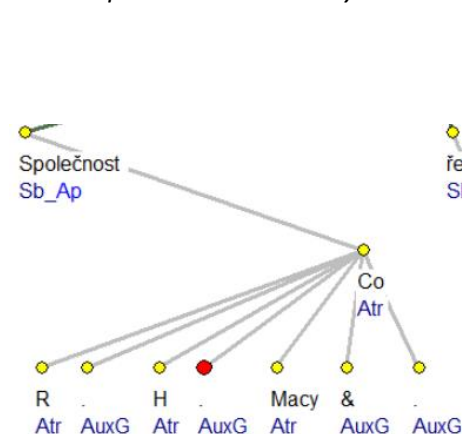
Př. 41: 1) Praha, 2) Brno

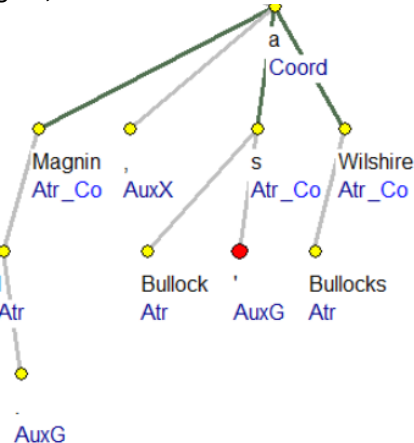
4.5 Interpunkce v cizojazyčných výrazech

Je-li interpunkce součástí cizojazyčného výrazu, pak se k ní přistupuje stejně jako k ostatním částem výrazu, tj. cizojazyčný výraz se strukturně nerozebírá; (42) a (43). V hraničních případech jako (23), kde u první položky *I. Magnin* můžeme vidět zkratku jména a nikoliv cizojazyčný výraz upřednostňujeme syntaktický rozbor.

Př. 42: Společnost R. H. Macy & Co.

Př. 43: [firmy] I. Magnin, Bullock's a Bullocks Wilshire

Funkce interpunkčních znamének

čárka - AuxX, Coord/Apos

dvojtečka: AuxG, Pred, Coord/Apos

pomlčka: AuxG, Pred, Coord/Apos

středník: AuxG, Coord/Apos

tečka: AuxG, Coord/Apos, AuxK

závorka: AuxG, Apos

uvozovky: AuxG

otazník: AuxK, AuxG

vykřičník: AuxK, AuxG